

de missionarissen in China verbiedt zo'n keizersnede zelf te verrichten of ook maar ze te laten uitvoeren.

Literatuur: KULSDOM, M. E. (1962) Uit de geschiedenis van de keizersnede. *Ned. T. Geneesk.* 106, 1194. — LEHMKUHL, A. (1914) *Theologia moralis*, II, bl. 62. Herder, Freiburg.

Rotterdam, 9 juni 1962

A. G. J. HERMANS

AAMBEIEN, FISTELS, BISTOURI ROYAL

Bij het lezen van de bijdrage van collega KOSTER (1962) over *Fistula ani* herinnerde ik mij de aambeien van RICHELIEU, die, volgens de historiografen, in het najaar van 1632 tot absces- en fistelvorming leidden, en voor LODEWIJK XIII aanleiding waren aan de kardinaal dit briefje te schrijven:

Beaugency, 17 novembre, 8 h. soir.

„Mon cousin, je suis extrêmement en peine de votre maladie”.

„LOUIS”

Het bekende „bistouri royal”, tegelijkertijd sonde en fistelmes, werd zo genoemd, omdat LODEWIJK XIV er mee geopereerd was.

Literatuur: KOSTER, B. L. (1962) *Ned. T. Geneesk.* 106, 2142.

Rotterdam, 16 juni 1962

A. G. J. HERMANS

BESPREKINGEN

W. H. VAN SETERS, *Pierre Lyonet 1706—1789*. Sa vie, ses collections de coquillages et de tableaux, ses recherches entomologiques. Uit het Nederlands vertaald. 227 bl., 28 fig. Martinus Nijhoff, Den Haag 1962. Prijs: geb. f 15,—.

VAN SETERS heeft een bibliografie geschreven, waarin letterlijk alles over LYONET en zijn tijd is verwerkt. Dit boek moet de vrucht zijn van jarenlange diepgaande onderzoekingen. P. LYONET studeerde rechten en tegelijk voor Waals predikant. Ten slotte won de rechtsstudie het; in 1731 vestigde hij zich te 's-Gravenhage, waar hij de ambtelijke loopbaan koos. Zijn grote gaven werden in het begin niet bijzonder gewaardeerd, hij ontmoette veel tegenkanting o.a. van de griffier FAGEL. Eerst in 1762 kreeg hij de titel die hem toekwam: *Secrétaire des Chiffres* (hij ontcijferde de in geheimschrift geschreven brieven van vreemde gezanten). Tot die tijd had men hem afgescheept met titels zoals klerk, vertaler, enz. en met een povere beloning in geld. Het hoogtepunt van LYONETS werkzaamheid is ongetwijfeld zijn monografie over de wilgenhoutrups (1760), maar het zal de medici wellicht het meest interesseren, dat hij zich in 1777 geroepen voelde om een Franse kwakzalver, JACQUES REYNAUD te helpen, die beweerde kanker te kunnen bestrijden. VAN SETERS voegt hieraan toe „dat een geschiedenis van de „charlatanerie” in Holland in dit geschrift van LYONET zeer veel waardevols zou kunnen vinden”.

LYONET was een bekwaam etscher en graveur en kreeg in latere jaren een fraaie collectie schilderijen (zelfs een Rembrandt en een paar Jan Steens!!) en een groot schelpenkabinet.

Alles in dit boek is uitnemend gedocumenteerd; ik kan het warm aanbevelen.

A. SCHERBEEK

H. E. SIGERIST, *A history of medicine*. Vol. II: Early Greek, Hindu and Persian medicine. 352 bl. Vele illustraties. Oxford University Press, New York 1961. Prijs: geb. f 43,80; \$ 11,00.

Tien jaar geleden verscheen het eerste deel van SIGERISTS *A history of medicine*. Wijlen SCHLICHTING kondigde het aan in

dit *Tijdschrift*. Hij eindigde zijn bespreking met de woorden: „referent hoopt van harte dat het de schrijver gegeven mag zijn, zijn ondernemen tot een goed einde te brengen”. Het heeft niet zo mogen zijn. Op 17 maart 1957 maakte een apoplexie een einde aan dit buitengewoon verdienstelijke en waardevolle leven. Het gehele werk was ontworpen in acht delen; het nu verschenen 2e deel was in concept klaar bij de dood van SIGERIST, voor het 3e deel — *Medieval medicine* — bestonden enige aantekeningen, doch voor de overige delen stond nog niets op papier. Het werk zal na dit 2e deel niet worden voortgezet.

Na een voorwoord van Dr. JOHN FULTON, de literaire executeur van Prof. SIGERIST, en een voorbericht van de uitgever volgt dan het grote werk van SIGERIST. Eerst een inleiding en dan vier grote hoofdstukken. I: *Archaic medicine in Greece*. Behandeld worden de geneeskunde bij HOMERUS, de religieuze geneeskunde: ASCLEPIUS en zijn eredienst, de presocratische filosofen en vroege medische scholen. II: *Hindu medicine*. Hierin bespreekt de auteur de vroege Indusbeschaving, de Veda-geneeskunde, de Indische filosofen en vroege medische scholen. III: *Medicine in ancient Persia*. IV: *The golden age of Greek medicine*. Hierin vindt men het leven in de Griekse stad-staten, HIPPOCRATES en de verzameling van Hippocratische geschriften, patiënt en geneesheer en medische theorieën. Tot slot registers op namen en onderwerpen.

Het boek is geen dorre opsomming, integendeel, het is aangenaam leesbaar, zelfs boeiend, en het is zeer te betreuren dat SIGERIST zijn grote werk niet heeft kunnen voltooien.

J. A. VAN DONGEN

Bibliographia medica Helvetica. Vol. 12/1954 en 13/1955. Deel A: Indices. Deel B: Textus. Resp. 286 bl. en 1026 bl. Benno Schwabe & Co., Bazel, Stuttgart 1961. Prijs: ingen. deel A en B samen Zw.fr. 42.

Met veel vertraging zijn thans deel 12 en 13 van dit werk in één band verschenen, uitgegeven door de Zwitserse Academie der medische wetenschappen, met medewerking van de Universiteitsbibliotheek te Bazel en de Zwitserse nationale bibliotheek te Bern. Hierin wordt de totale medische literatuur; in 1954 en 1955 in Zwitserland verschenen, opgesomd. Het werk is verdeeld in 26 hoofdstukken, die elk een onderdeel van de geneeskunde bestrijken; deze zijn weer verdeeld in ondergroepen. In deel A — Indices — vindt men de systematische indeling, het tijdschriftenregister en de alfabetische zaak- en personenregisters. In deel B — Textus — vindt men de bibliografische vermelding van 10.725 titels, in de ondergroepen alfabetisch gerangschikt naar de schrijvers. Het werk is een afspiegeling van de bijdrage van Zwitserland tot de ontwikkeling van de geneeskunde in 1954 en 1955 en het kan, in combinatie met vroeger verschenen delen, met vrucht gebruikt worden door ieder, die over een of ander onderwerp literatuur zoekt.

J. A. VAN DONGEN

G. A. LINDEBOOM, *Boerhaave's correspondence*. Deel I. (*Analecta Boerhaaviana*, onder redactie van G. A. LINDEBOOM. *Volumen tertium*). 241 bl. E. J. Brill, Leiden 1962. Prijs: geb. f 30.

Prof. LINDEBOOM, de uitnemende kenner van BOERHAAVE, diens werk en diens leven, heeft ons verblijd met de uitgave van het 1e deel van BOERHAAVES briefwisseling. Dit is tevens deel III van de *Analecta Boerhaaviana*. De brieven zijn in de oorspronkelijke taal weergegeven, het merendeel in het Latijn, enkele in het Frans, terwijl de Latijnse brieven ook in Engelse vertaling zijn opgenomen. In dit eerste deel zijn